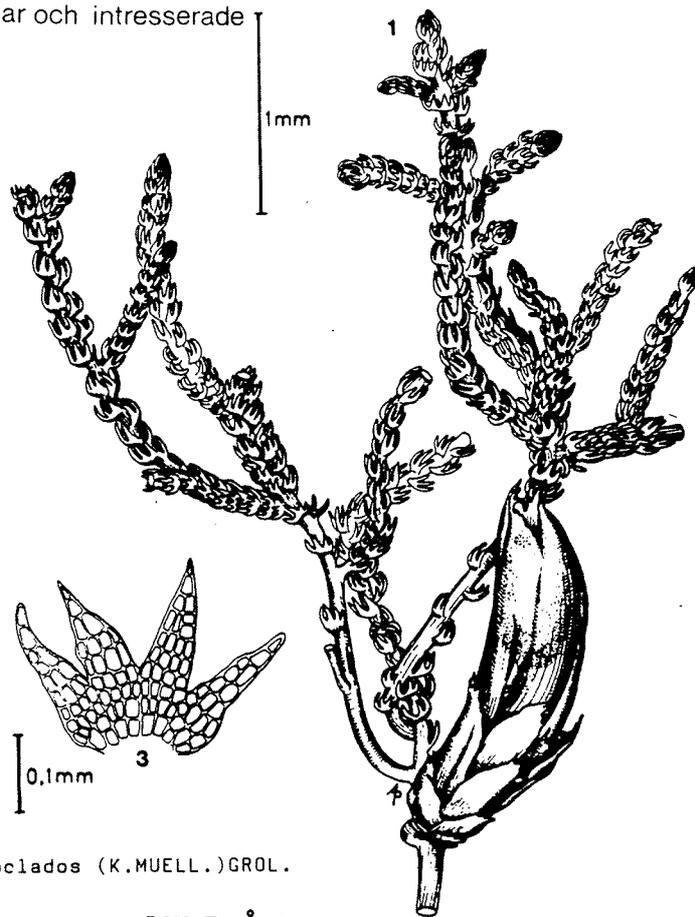

Mossornas Vänner på Svenska västkusten

dec 26 1985

Information till medlemmar och intresserade

Kurzia trichoclados (K.MUELL.)GROL.

INNEHÅLL:

		sid.
K Damsholt	De nordiske arter av slægten <i>Kurzia</i> v. Mart.....	3
S Fransén	<i>Orthodontium lineare</i> i Göteborgsområdet...	10
S Fransén	Peristom 3: <i>Diplolepider</i> , <i>Eubryales</i> & <i>Hypnobryales</i>	12
S Fransén	MV:s 1:a höstexkursion 1985-08-05.....	18
P Sögård	MV:s 2:dra " 1985-09-08.....	19
P Sögård	MV:s 3:e " 1985-09-22.....	20
P Johansson	MV:s 5:e " 1985-10-20.....	22
	Exkursionsprogram göteborgsavd. våren 1986.....	24

Kära mossvänner,

hoppas att ni haft en riktigt art-rik och inspirerande mosshöst. Med decembernumret av MV-tidningen, bibringas bryologiska hälsningar från Kell Damsholt i Köbenhavn, i form av en artikel om Kurzia-släktets 3 nordiska arter. Kurzia trichoclados är en sällsynt art i Sverige, och förutom västligaste Jämtland är den endast känd från Sydkoster (C.Jensen). Den skulle dock kunna finnas på fler lokaler längs Bohuskusten, och mossintresserade uppmanas därför att hålla ögonen öppna efter denna oceaniska art, och rapportera eventuella fynd till artikelförfattaren.

Alla sektioner av Sphagnum-släktet är nu behandlade i olika nummer av tidskriften, och dessa separata delar kommer att buntas ihop till ett ca 90-sidigt kompendium. Pris runt 70 kr. Rekvireras från Sven Fransén, Botaniska inst., Carl Skottsbergs gata 22, 413 19 Göteborg (tel vx 031-418700).

Redaktion c/o Pär Johansson,
Birgittag. 4 B
414 53 Göteborg

Moss-artiklar av alla slag välkomnas!

Årsavgiften för 1986, 35 Skr, kan betalas till:
Mossornas Vänner c/o Sven Fransén, Pg 13 37 88-0.

De nordiske arter af slægten Kurzia v. Mart.

Kell Damsholt

De nordiske arter af slægten **Kurzia** betragtes af nogle forskere som een art, mens andre forsvarer opretholdelsen af 3 selvstændige arter. I anledning af at de 3 arter er nyillustrerede og fordi 2 af arterne er fundet langs den svenske vestkyst er denne lille artikkel udarbejdet. *Kurzia pauciflora* (= *K. setacea*) har været kendt i over 100 år, mens både *K. sylvatica* og *K. trichoclados* først blev beskrevet i henholdsvis 1904 og 1899. Grolle (1964) gjorde rede for at slægtsnavnet *Kurzia* skulle benyttes i stedet for *Microlepidozia*. *Kurzia* slægtsnavnet ser nu ud til at være almindeligt anerkendt.

Nøgle til arterne:

1. Bugblade på veludviklede skud ensartede, symmetriske og (3)4-fligede; ingen af fligene stærkt afkortede..... 2
2. Hunlige svøbblade delte indtil $\frac{1}{2}$ i (2) 3-4 smalle, tilspidsede flige, der adskilles af smalle indsnit. Bægermunding bred og med lange frynser. Udelukkende på højmoser mellem *Sphagnum*..... *K. pauciflora*
2. Hunlige svøbblade kun delte indtil $\frac{1}{5}$ og med få tænder. Bægermunding tandet; tænder højst af 2 cellers længde. Hanlige svøbblade 3-fligede, kun med tænder ved grunden. Vellugtende. I brunlige overtræk på stejle klippevægge el. humusholdig jord. Oceanisk..... *K. trichoclados*
1. Bugblade på veludviklede skud ofte 3-fligede og med 1 el. flere flige stærkt afkortede og omdannede til slimhår. Hunlige svøbblade delte indtil $\frac{1}{3}$ og med mange tænder. Bægermunding med mange, 1-2 celler lange tænder. Hanlige svøbblade 2-fligede og med tandede flige. Lugtløs. På fugtig sandjord el. sandstensklipper..... *K. sylvatica*

Kurzia setacea volder ingen problemer ved bestemmelsen, især da den og kun den forekommer på højmoser. Derimod giver *K. trichoclados* og *K. sylvatica* ofte anledning til overvejelser.

Morfologiske kriterier

Müller (1905-16), der først beskrev *K.trichoclados*, forsøgte at skille *K.sylvatica* fra *K.trichoclados* på længden af celler umiddelbart under bægermundingen. Schuster (1980) mener ud fra et studium af en større serie af specimen, at en række påståede forskelle ikke eksisterer. Således påviser Schuster (l.c.) at *M.trichoclados* også optræder i former med 1 el. flere reducerede bugbladsflige, hvilket ikke synes at være tilfældet på Skandinavisk materiale. Schuster citerer Paton for den gode feltkarakter at *K.trichoclados* er vellugtende, mens *K.sylvatica* ikke har denne egenskab. På trods af udtrykt tvivl om der virkelig er en reel forskel mellem *K.trichoclados* og *K.sylvatica* opregner Schuster (1980) en række karakterer, som ser ud til at adskille de to arter. Af disse kan nævnes 1) hunlige svøbblade er 2-fligede i *K.sylvatica* og forsynede med mange 2-3 celler lange randhår, hvorimod de hos *K.trichoclados* er udrandede el. forsynede med et lille indsnit og bærer i randen få, 1-2 celler lange tænder. 2) bægermundingen hos *K.sylvatica* har mange, 1-2 celler lange tænder, hvorimod den hos *K.trichoclados* er krenuleret - småtandet med få, 2-celler lange tænder. Endelig er 3) de hanlige svøbblade hos *K.sylvatica* 2-fligede og bærer tænder i hele randen, mens de hos *K.trichoclados* er 3-fligede og højst har få, grundstillede tænder.

Økologiske og plantegeografiske kriterier

Kurzia trichoclados findes langs Norges vestkyst på skyggede, stejle fjeldvægge i åben, lav skovvegetation el. på tørveagtig jord, sjældent på råddent ved. I Europa iøvrigt angives arten i højere bjerge at vokse i tætte puder på silikatrige bjergarter el. på tynde jordlag over klipper (også kalkklipper) el. i lavlandet på klippeblokke på kolde steder mellem *Sphagnum*. *Kurzia sylvatica* angives i Europa fra steder med sandet jord i lavlandet, sjældent på tørveholdig jord og aldrig på højmoser; desuden ofte på sandsten. Subatlantisk. I det østlige N.America forekommer arten på skyggefulde steder, aldrig på kalk, selv hvor det basiske indslag er svagt. Iøvrigt forekommer arten på lignende steder som i Europa og aftager i hyppighed med stigende højde.

Forekomsten i Danmark, Hanherred, Svinkløv, svarer til forekomsten i Europa iøvrigt. Selv om Svinkløv består af kalk (Skrivekridt), findes på toppen tynde, sandede aflejringer, der gennemskæres af kilder. Omgivelserne er udpræget sure med f.eks. *Pellia neesiana*, *Cephalozia bicuspidata* og *Cephaloziella divaricata* etc. Det er formentlig herfra at J. Jepsen i 1897 hjembragte *K. sylvatica*. Afgørende for bestemmelsen var tilstedeværelsen af hanlige svøbblade, som var karakteristisk tandede i hele randen (sml. delfigur 8 & 9 af *K. sylvatica* med delfigur 8 af *K. trichoclados*).

Trods den indgående diskussion hos Schuster (1980) med påvisning af at *K. sylvatica* i de Appalacheske bjerge i øst America udvikler former, der deler karakterer med *K. trichoclados*, fastholdes at kun *K. sylvatica* forekommer i øst America. *K. trichoclados* er derfor fortsat en eksklusiv europæisk art, der udenfor Skandinavien, kendes fra de Britiske Øer, Irland, Alperne og enkelte isolerede bjergområder i S. Tyskland.

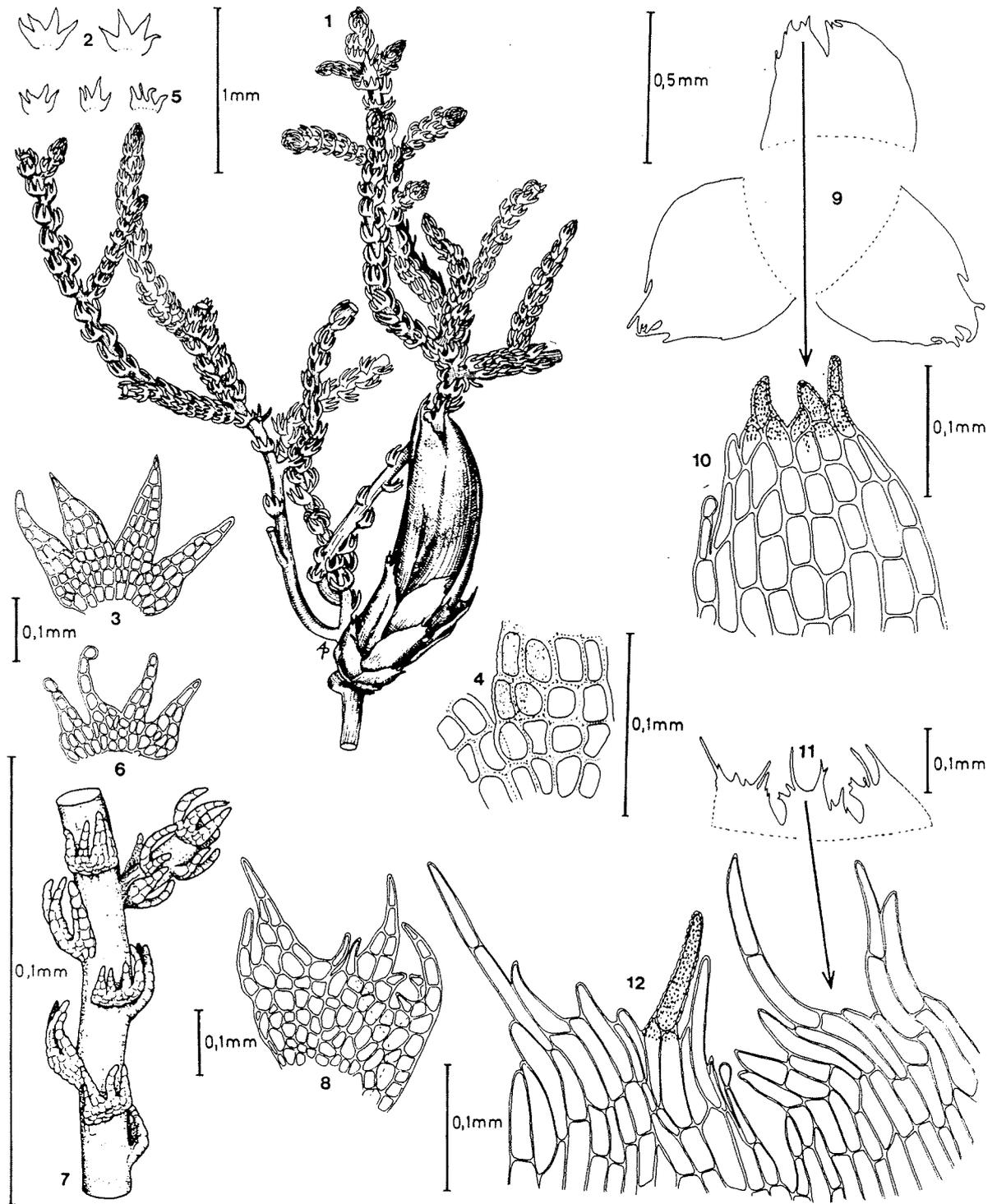
Litteratur

- Arnell, S. 1956. Illustrated Moss-Flora of Fennoscandia, I. Hepaticae. - Lund.
- Grolle, R. 1964. Über *Kurzia* v. Martens. Rev. Bryol. et Lichén. 32 (1-4) 166-180.
- 1964 Notulae hepaticologicae XV. Neue Notizen über *Kurzia* v. Mart. und Verwandte. Jour. Jap. Bot. 39 (3): 79-81.
- 1979 Miscellanea hepaticologica 171-180. Jour. Bryol. 10 (3): 263-272.
- Jørgensen, E. 1934. Norges Levermoser. Bergens Mus. Skrift. 16 1-343.
- Müller, K. 1905. Die Lebermoose Deutschlands, Oesterreichs u. d. Schweiz. In. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora, 2. ed. Vol. 6. 1-870, 1-947. - Leipzig
- Schuster, R. M. 1969. The Hepaticae and Anthocerotae of North America. Vol. II: 1-1062. - New York
1980. Studies on Hepaticae LIV-LVIII. *Kurzia* v. Mart., *Megalembidium* Schust., *Psiloclada* Mitt., *Drucella* Hods. and *Isolembidium* Schust. - Jour. Hatt. Bot. Lab. No. 48: 337-421.

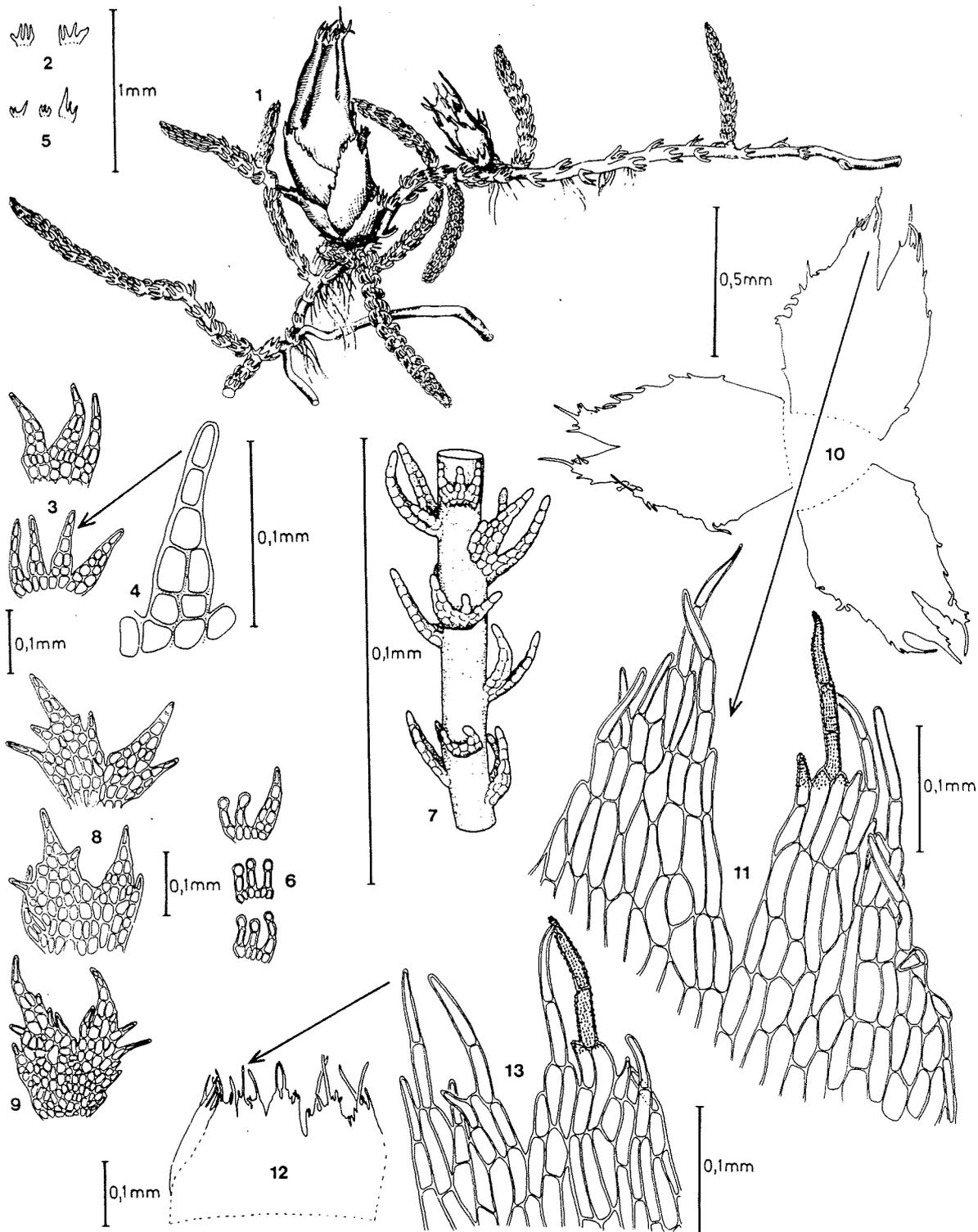
Fig.1. *Kurzia pauciflora* (DICKS.) GROL.

1. Hunplante med bæger. 2. Hanplante. 3-4. Blade. 5. Bladceller. 6-7. Bugblade. 8. Hanligt svøbblad. 9. Hunlige svøbblade. 10. Flig af hunligt svøbblad. 11. Bægermunding, 12. Flig af bægermunding (Fra: 1, 3-7, 9-12 Sverige, Småland, Gjölshö mosse leg. K. Damsholt. 2. & 8. Danmark, Sjælland, Bagholt mose leg. K. Damsholt) Del. Annette Pagh til den nye fennoscandiske levermosflora.

Kurzia trichoclados (K.MUELL.)GRÖL.

1.Hunplante med bæger.2-3. Blade.4.Bladceller. 5-6.Bugblade
7.Stængel set fra undersiden. 8.Hanligt svøbblad. 9.Hunlige
svøbblade.10.Flig af hunligt svøbblad. 11.Bægermunding. 12.
Flig af bægermunding. (fra: Norge,Rogaland, Udburfjeld,Fossan.
Kaalaas & Fridtz).Del.Annette Pagh til den nye Fennoscandiske
levermosflora.

Kurzia sylvatica (EV.) GROL.

1. Hunplante med bæger. 2-3. Blade. 4. Bladceller. 5-6. Bugblade. 7. Stængel set fra underside. 8-9. Hanlige svøbblade. 10. Hunlige svøbblade. 11. Flig af hunligt svøbblad. 12. Bægermunding. 13. Flig af bægermunding. (Fra: 1-7 og 9-13 fra Frankrig, Rambouiller, Coupé Gorge leg. Chr. Douin. 8 fra Danmark, Hanherred, Svinkløv leg. J. Jøppesen). Del. Annette Pagh til den nye Fennoscandiske levermosflora.

Kurzia trichoclados
Kurzia sylvatica ●

ORTHODONTIUM LINEARE I GÖTEBORGS-OMRÅDET

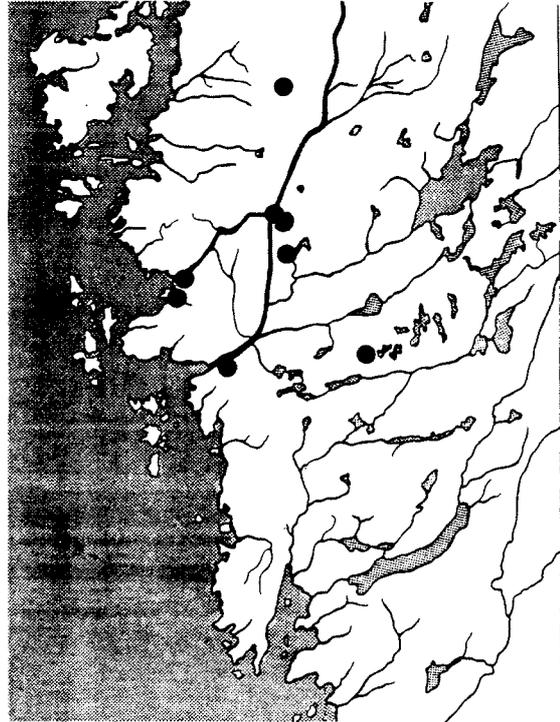
Sven Fransén

Orthodontium lineare är en mossa som håller på att sprida sig i Sverige. Den upptäcktes första gången 1969 i Skåne (Damsholt & Holmen 1971). I Göteborgs-området har den samlats 8 gånger, sedan 1978, då den upptäcktes första gången av Tomas Hallingbäck. Den verkar nu ha etablerat sig ganska väl i Göteborgs-området eftersom, om man väl lagt märke till arten och uppsöker rätt typ av lokaler är det ganska lätt att hitta den.

Den är lik Dicranella heteromalla, men bladen är inte ensidigt vända, och bladcellerna påminner mera om Pohlia eller Bryum. Artens ekologi i NV Skåne har beskrivits av en ståkkhålmare (Hedenäs 1981) och nedan följer en lista över fynden i Göteborgs-området, och deras växtplatser.

I Smiths flora över Brittiska öarna anges spormognadstiden till vår och sommar (Smith 1978) och i den danske mosflora (Andersen m.fl. 1976) till våren. De exemplar som jag samlade i 1:a hälften av april hade setor som böjt sig i spetsen, men ingen kapselansvällning. De exemplar som Peter Sögård samlade i augusti hade rykande kapslar. Detta

visar att spormognaden i Göteborgs-området inträffar under sommaren. Förutom i Skåne och Göteborgs-området har arten också blivit funnen i Stockholmstrakten, Laholmstrakten och Jönköpingstrakten*. Dess utbredning i Danmark har beskrivits av två söta danskor (Henriksen & Humle 1982).

Utbredning i Göteborgs-området

Datum Leg.	Lokal	Habitat
1978-09-22 Tomas Hallingbäck	Bohuslän: Björlanda sn. Ca 500 m NV om kyrkan	Torvgrav, på kanten av torvskärning. I björkskog, skuggigt.
1981-08-15 Peter Sögård	Västergötland: Nödinge sn. Bohus, ca 500 m SO om Kvarndammen	I en mindre (75 m ²) tallplantering. På förna vid en tallrot. Enda mossan i planteringen.
1981-08-15 Peter Sögård	Västergötland: Nödinge sn. Bohus, ca 700 m V om Kvarndammen.	I en mindre (50 m ²) granplantering, delvis avverkad. På en granstubbe. Helt dominerande.

Datum Leg.	Lokal	Habitat
1982-08-21 Tomas Hallingbäck	Västergötland: Angered sn. Intill Tjuvtjärnet i Vättlefjäll.	Planterad granskog. På rötter av gran. Skuggigt och fuktigt.
1982-09 el. 10 Peter Carlsson	Bohuslän: Romelanda sn. Svartedalen, Stora Kattås SV om Stora Nöjevatten.	På sågyta av tämligen färsk granstubbe, i gallrat granbestånd.
1985-04-05 Sven Fransén	Västergötland: Göteborg, Slottsskogen.	På murken stubbe. I en N-vänd sluttning med hassel och planterade barrträd.
1985-04-14 Sven Fransén	Bohuslän: Björlanda sn, Kippholmen	Fuktig sänka i en hedekskog. På murken ved.
1985-08-25 Peter Sögård	Västergötland: Landvetter sn, N om Stomossen	På jord i väggkant. Liten väg i barrskog.

REFERENSER

Andersen, A.G. m.fl. 1976, Den danske mosflora I. Bladmossor.

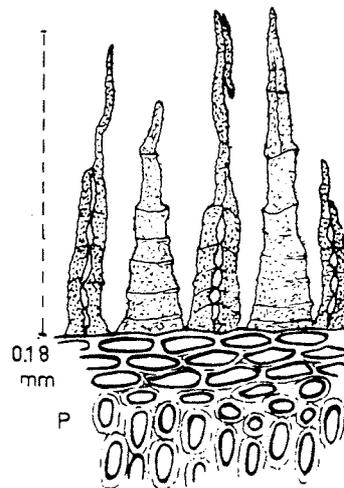
Damsholt, K. & Holmen, K. 1971, *Orthodontium lineare* fundet i Sverige. - *Lindbergia* 1: 115.

Hedenäs, L. 1981, *Orthodontium lineare* - en mossa på frammarsch. - *Svensk Botanisk Tidskrift* 75: 157.

Henriksen, S. & Humle, L. 1982, The distribution of *Orthodontium lineare* in Denmark. - *Lindbergia* 8: 198.

Smith, A.J.E. 1978, The Moss Flora of Britain and Ireland.

* Även funnen vid Falköping.

PERISTOM III : DIPLOLEPIDER, EUBRYALES OCH HYPNOBRYALES.

Sven Fransén

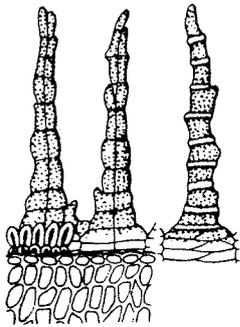
Eubryales och Hypnobryales är två ordningar som har dubbelt peristom, men till skillnad från Funariales alternerar endo- och exostomtänderna.

När endostomet är välutvecklat har det ett högt basalmembran och cilier. Peristomet hos Bryum (Eubryales) är mycket likt Hypnum (Hypnobryales), och variationen inom ordningarna är större än mellan dessa två mossläkten. Detta tyder på att det inte är några naturliga grupperingar, och gränstragningen mellan dem varierar hos olika författare, och dessutom brukar de ofta delas upp i flera ordningar.

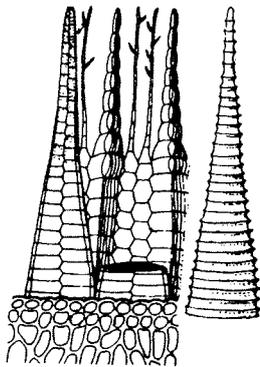
Reduktioner i peristomet är inte alls lika vanligt och omfattande som hos tidigare ordningar. Om det förekommer är det oftast endostomet som är reducerat. Kleistokarpi (ej i skandinavisk mossflora) och stegokarper utan peristom förekommer bara i några få fall inom Eubryales, men saknas helt i Hypnobryales.

EUBRYALES

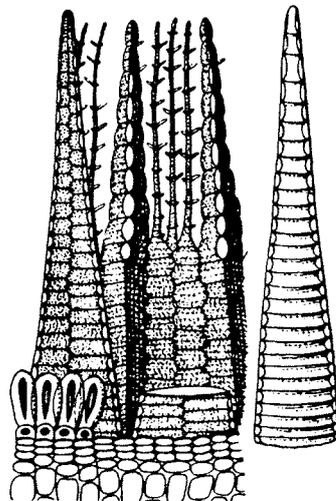
BRYACEAE: Exostomtänderna är papillösa. Endostomet oftast välutvecklat (undantag är *Mielichhoferia* och *Orthodontium*) med hög basalmembran och cilier som vanligen är appendiculata. Rudimentära cilier hos *Plagiobryum* och vissa *Pohlia*- och *Bryum*arter. Hos *Mielichhoferia* saknas exostomet, och hos *Plagiobryum* är exostomet kortare än endostomet.

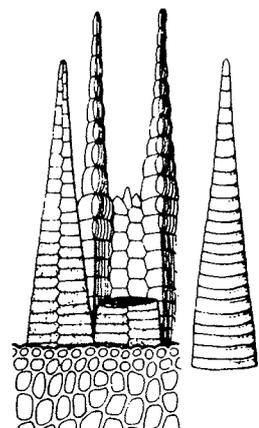
Mielichhoferia nitida
Bryaceae

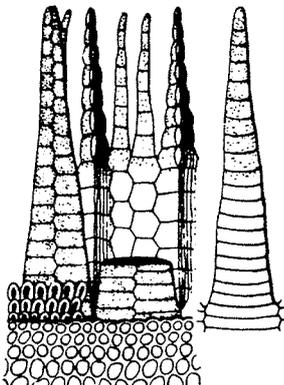
Anomobryum julaceum
Bryaceae

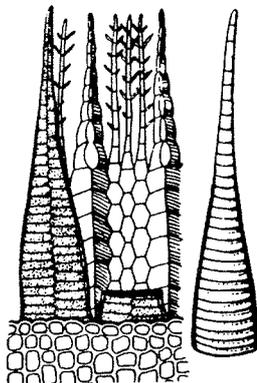
Leptobryum pyriforme
Bryaceae

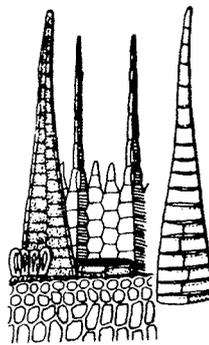
Plagiobryum zierii
Bryaceae

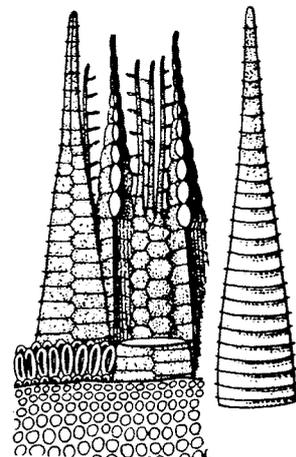
Pohlia longicollis
Bryaceae

Bryum pallens
Bryaceae

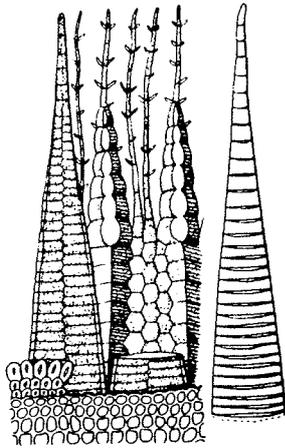

Bryum arcticum
Bryaceae

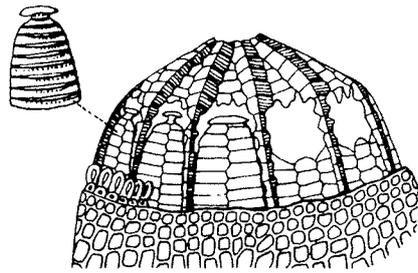

Rhodobryum roseum
Bryaceae

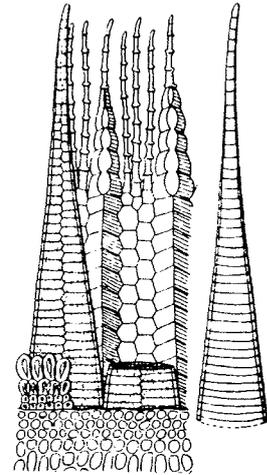
MNIACEAE: Mniium-peristomet är mycket likt ett typiskt Bryaceae-peristom. Cinclidium har en speciell peristombyggnad, genom att exostomet är kort med trubbiga tänder, medan endostomet är sammanvuxet upptill och bildar en kupol.

Mniium hornum
Mniaceae

Cinclidium subrotundum
Mniaceae

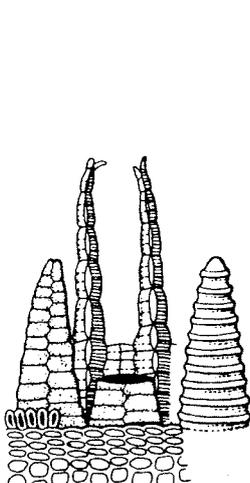
Aulacomnium palustre
Aulacomniaceae

AULACOMNIACEAE: Vålutvecklat peristom, mycket likt Bryaceae.

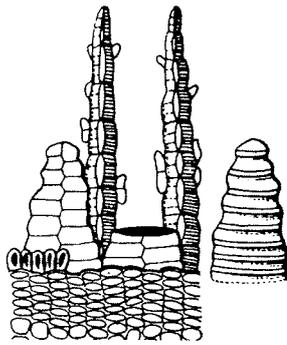
MEESIACEAE: Hos Paludella är exostom och endostom lika långa, medan hos Meesea och Amblyodon är exostomet kortare än endostomet. Endostomet har lågt basalmembran och saknar cilier.

TIMMIACEAE: Exostomtänderna är papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostomet har ett högt basalmembran och 64 likadana filament.

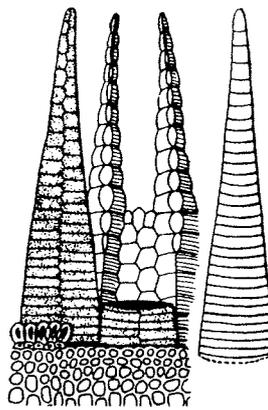
CATOSCOPIACEAE: Har ett kort exostom. Endostom saknas.

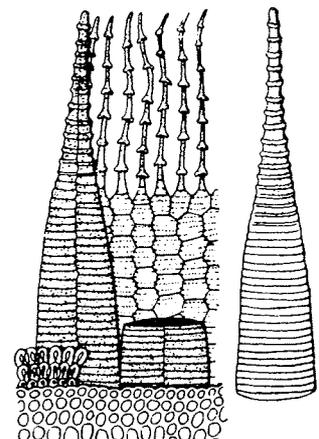
Amblyodon dealbatus
Meesiaceae

Meesea uliginosa
Meesiaceae

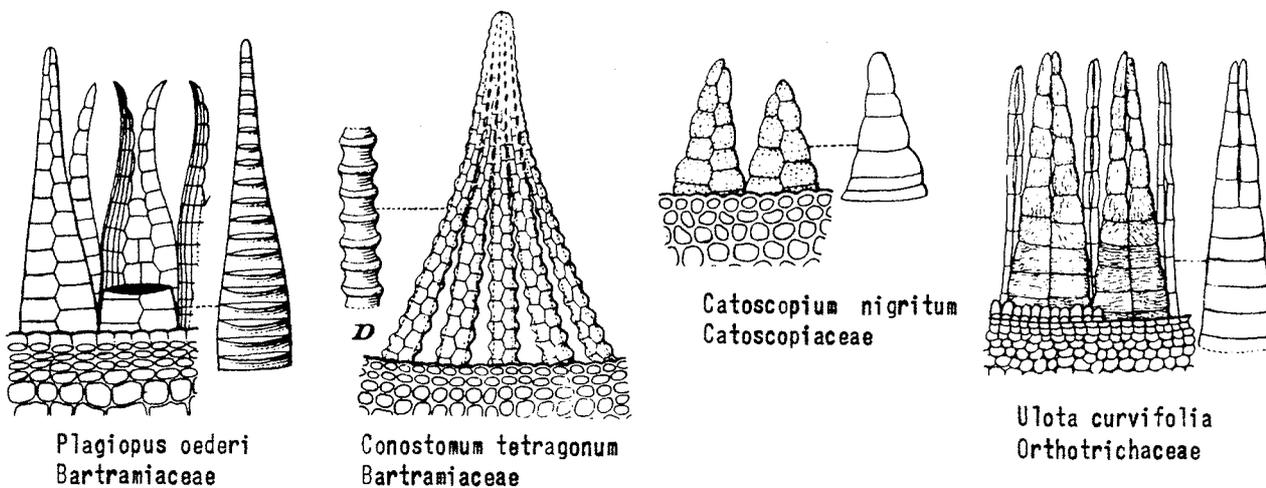

Paludella squarrosa
Meesiaceae

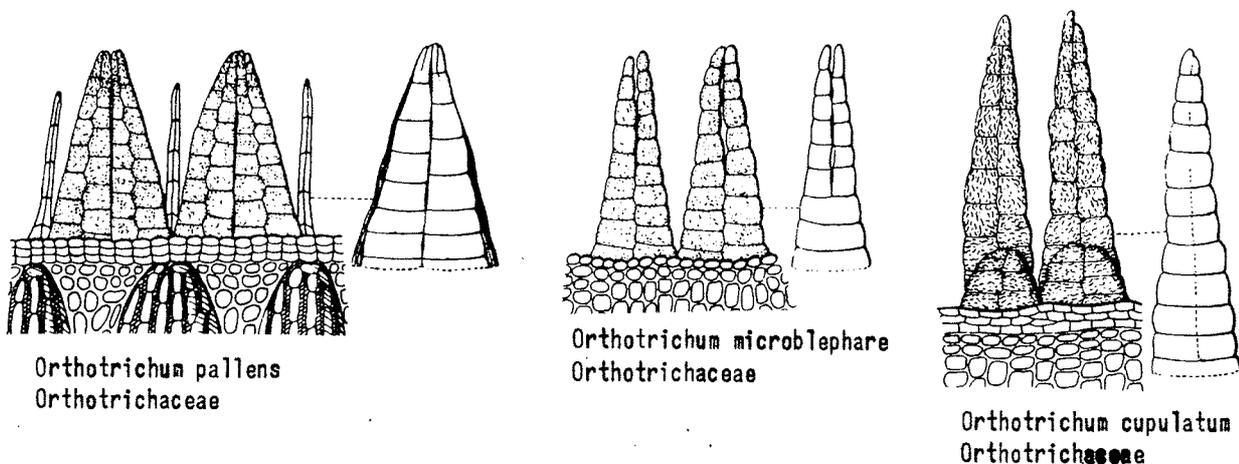
Timmia austriaca
Timmiaceae

BARTRAMIACEAE: Med vålutvecklat eller m.l.m. reducerat peristom. Endostomet med högt eller lågt basalmembran. Cilier rudimentära eller saknas. Endostomtänderna är djupt kluvna. Hos Conostomum saknas endostomet, och exostomtänderna är förenade i spetsen.

ORTHOTRICHACEAE: Exostomtänderna vanligen papillösa, ofta förenade i par (Zygodon conoideus, vissa Orthotrichum). Endostom utan basalmembran och cilier. Preperistom förekommer hos några Orthotrichum-arter. Ibland saknas peristomet (Amphidium, Zygodon viridissimus, Stroemia) eller endostomet saknas (Ulota ludwigii och drummondii).

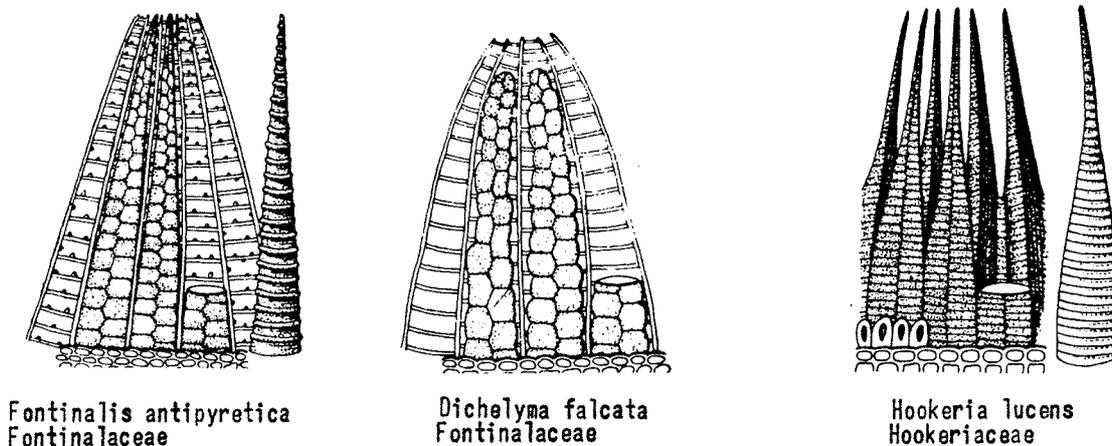
HEDWIGIACEAE: Skandinaviska arter saknar peristom.

HYPNOBRYALES

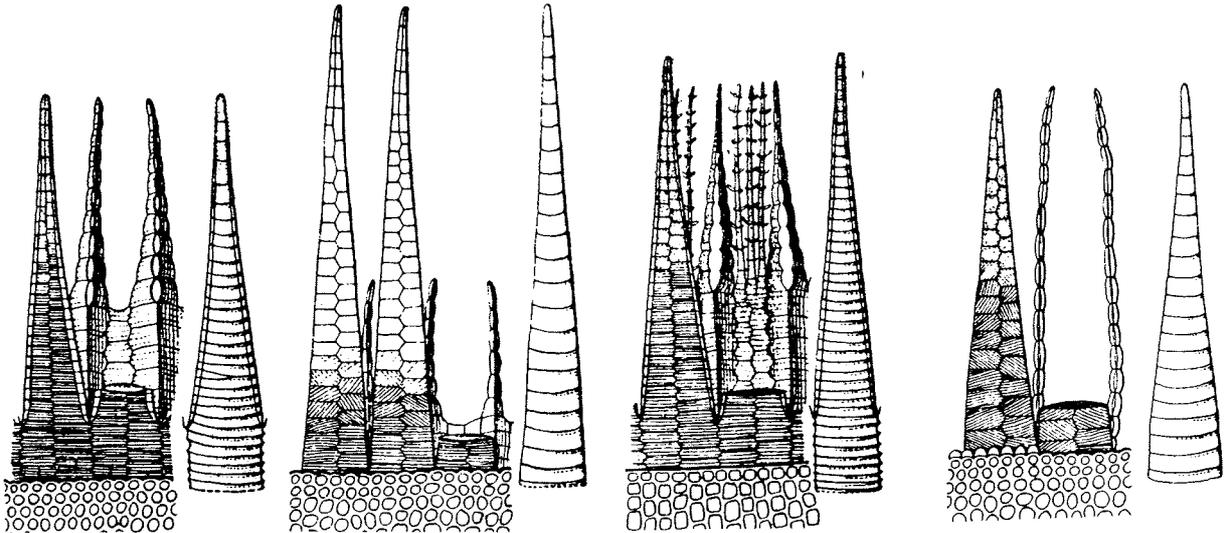
FONTINALACEAE: Exostomtänder vanligen papillösa och ofta kortare än endostomet. Endostomet saknar basalmembran och tänderna bildar ett koniskt galler.

HOOKERIACEAE: Exostomtänder papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostom med hög basalmembran, men utan cilier.

NECKERACEAE: Exostomtänder papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostom med högt (Homalia) eller lågt (Neckera) basalmembran. Cilier saknas.

THAMNIACEAE: Med välutvecklat peristom. Exostomtänderna är papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostomet med högt basalmembran och cilier.

Homalia trichomanoides
Neckeraceae

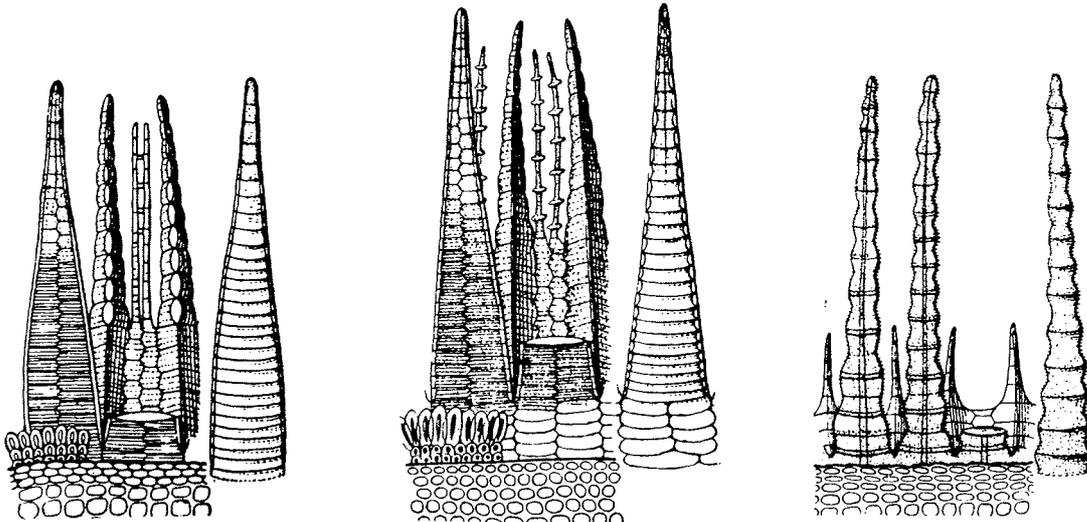
Neckera crista
Neckeraceae

Thamnium alopecurum
Thamniaceae

Antitrichia curtispindula
Leucodontaceae

LEUCODONTACEAE: Exostomtänder är papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostomet m.l.m. reducerat, saknar cilier och basalmembranet är lågt. Hos Leucodon består endostomet bara av basalmembranet.

THELIACEAE: Exostomtänder papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostomet är välutvecklat med basalmembran och cilier.

Myurella julacea
Theliaceae

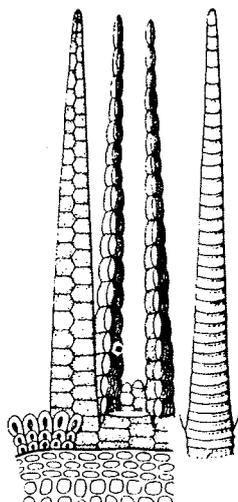
Heterocladium dimorphum
Thuidiaceae

Anomodon rugelii
Thuidiaceae

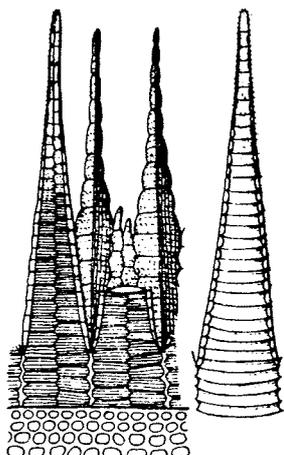
THUIDIACEAE: Exostomtänderna är förenade vid basen, papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostomet har högt basalmembran och cilier. Anomodon avviker genom att ha lågt basalmembran och rudimentära cilier.

LESKEACEAE: Exostomtänder papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Endostom m.l.m. välutvecklat, med basalmembran och cilier (Pseudoleskeella) eller lågt basalmembran och utan cilier (Leskea, Lescuraea).

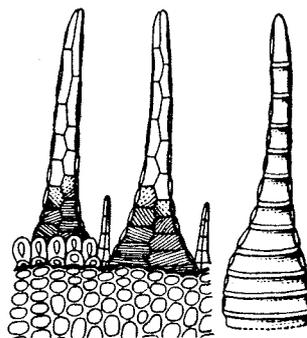
LEMBOPHYLLACEAE: Exostomtänder är papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. Hos Isothecium har endostomet högt basalmembran men saknar cilier. Pterygynandrum har ett kort endostom, utan basalmembran och cilier.

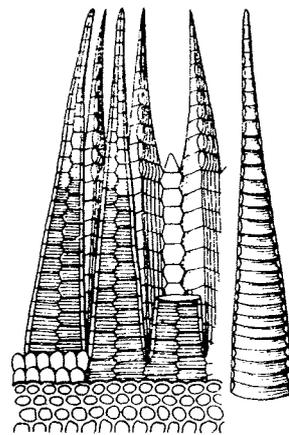
Leskea polycarpa
Leskeaceae

Lescuraea patens
Leskeaceae

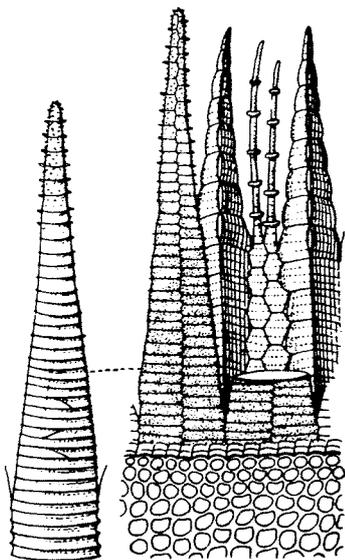

Pterygynandrum filiforme
Lembophyllaceae

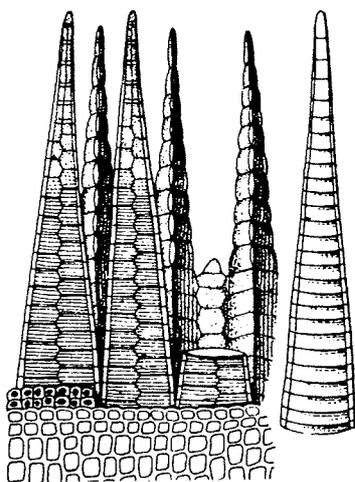

Isothecium myurum
Lembophyllaceae

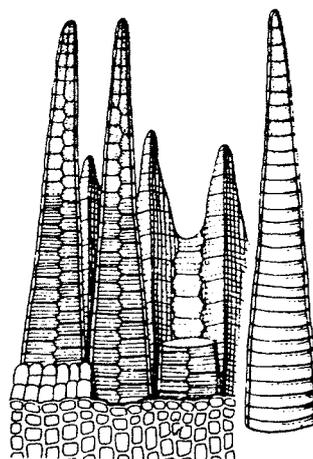
AMBLYSTEGIACEAE: Har ett välutvecklat dubbelperistom. Exostomtänderna är papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill. De är förenade vid basen och har ofta en bred kant. Endostomtänderna har ett högt basalmembran och cilier som är nodosa eller appendiculata. Undantag är Amblystegiella med rudimentära cilier.

Calliergon stramineum
Amblystegiaceae

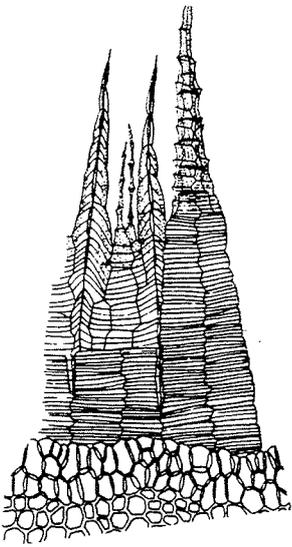

Amblystegiella subtilis
Amblystegiaceae

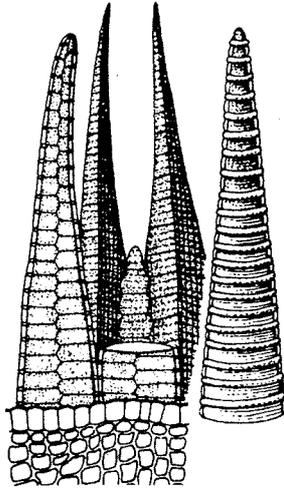

Homalothecium sericeum
Brachytheciaceae

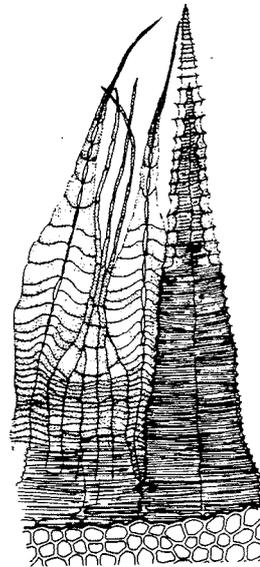
BRACHYTHECIACEAE: Har vanligen ett välutvecklat dubbelperistom. Exostomtänderna är papillösa upptill och horisontalstrierade nedtill, utom hos Soleropodium och Homalothecium som är vertikalstrierade nedtill. Tänderna är ofta förenade vid basen och har en m.l.m. utvecklad kant. Endostomtänderna har ett högt basalmembran, och långa eller korta cilier, eller cilier saknas (Homalothecium).

Eurhynchium pulchellum
Brachytheciaceae

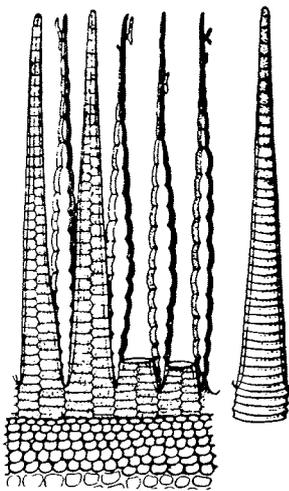

Pylaisia polyantha
Hypnaceae

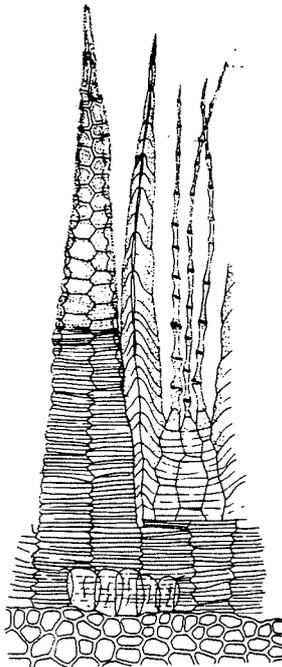

Hypnum lindbergii
Hypnaceae

HYPNACEAE: Exostomtänder papillösa upptill och vertikalstrierade nedtill, utom *Climacium* som är horisontalstrierad nedtill. De är ofta förenade vid basen. Endostomet har ett lågt basalmembran och cilier är rudimentära eller saknas (*Pylaisioideae*, *Climacioideae*) eller högt basalmembran och vanligen välutvecklade cilier (*Hypnoideae*, *Ctenidioideae*, *Rhytidioideae*, *Hylocomioideae*). Hos *Climacium* är endostomtänderna perforerade längs mittlinjen.

Climacium dendroides
Hypnaceae

Plagiothecium denticulatum
Plagiotheciaceae

Alla bilder i denna artikel, utom tre, är tagna från Brotherrus 1923, Die Laubmoose Fennoskandias, Koeltz Reprint 1974. De övriga tre bilderna (*Eurhynchium*, *Hypnum*, *Plagiothecium*) från Crum - Anderson 1981, Mosses of Eastern North America.

PLAGIOTHECIACEAE: Exostomtänderna papillösa upptill och vertikalstrierade nedtill. De är förenade vid basen. Endostomet med högt eller lågt basalmembran, och cilier långa, korta eller saknas.

MOSSORNAS VÄNNERS 1:a HÖSTEXKURSION 25:e AUGUSTI 1985.

Sven Fransén

Denna sensommardag inventerade vi ruta Oh. Första stoppet var vid Landvetter kyrka, där det fanns en kyrkogårdsmur och ett flertal gamla lövträd. De sistnämnda hade en hel del epifyter såsom Radula complanata, Bryum flaccidum, Zygodon vulgaris, Orthotrichum stramineum, O. speciosum och Tortula papillosa.

Andra stoppet gjordes vid Kopparbo hållplats där det fanns, förutom en revirhävande sommarstugeägare, en fin nordbrant. Denna brant för-såg oss med bl.a. Tortella tortuosa, Bartramia ithyphylla, Ditrichum pusillum, Douinia ovata (rikligt och fertil), Anastrophyllum minutum och Lophozia excisa.

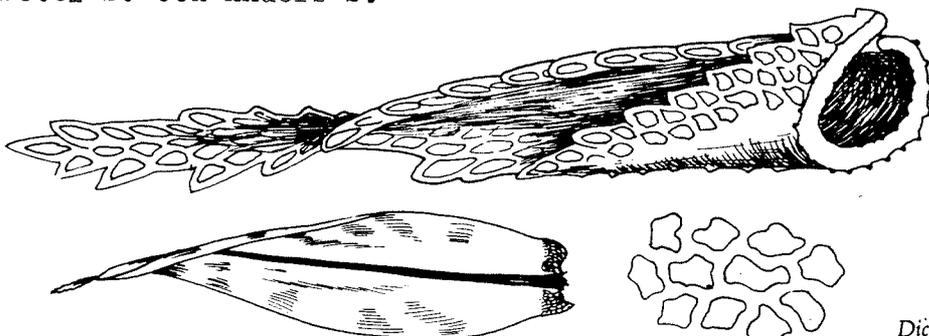
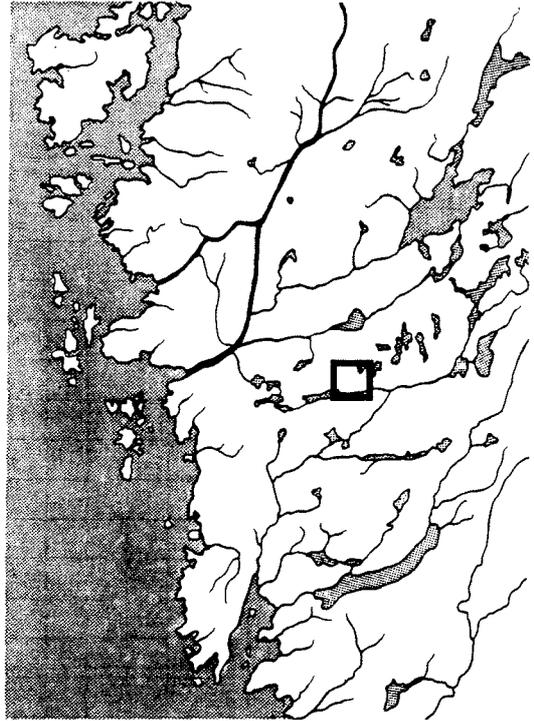
Tredje stoppet var ett grustag, som inte gav så mycket mossor, men väl en bra matplats, utom för dom som råkade sätta sig på en död katt.

Fjärde och sista stoppet gjorde vi vid Stomossen, där det även fanns barrskog. På en ö i mossen växte Dicranum spurium och rikligt med Campylopus introflexus med anteridier. I en vägs kärning vid en liten skogsväg hittade vi Diplophyllum obtusifolium och Orthodontium lineare, och i en sumpskog växte Polytrichum longisetum.

Under dagen hittade jag följande mossor med rykande kapslar: Bartramia ithyphylla, Ditrichum pusillum, Drepanocladus uncinatus, Plagiothecium denticulatum och Polytrichum formosum.

Totalt noterades 120 mossarter varav 29 levermossor, 16 vitmossor och 75 bladmossor.

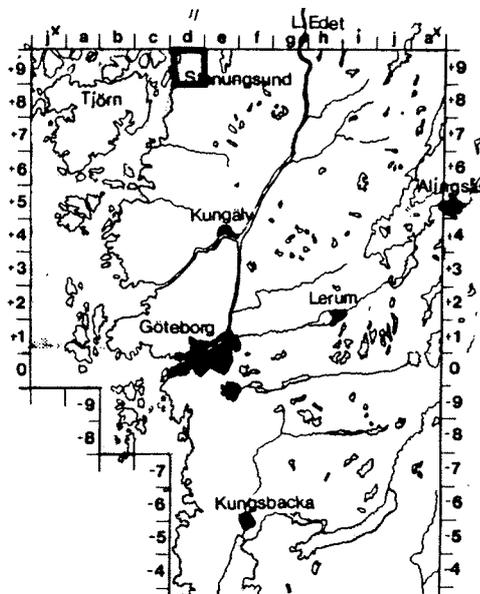
Deltagare i exkursionen var Harry A., Sven F., PeO M., Mikael R., Peter S. och Anders S.

Dicranum spurium Hedw.
Gekroesd gaffeltandmos

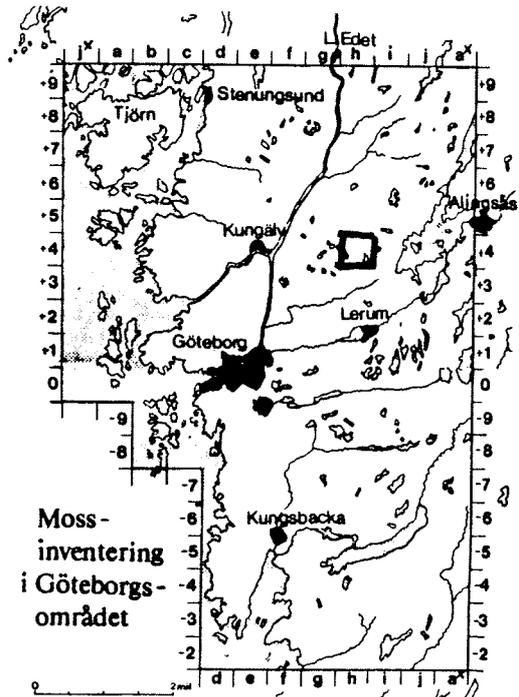
Mossornas Vänners andra exkursion hösten 85
gick till ruta +9d och samlade 5 deltagare.

Badplatsen vid Galterön Väster om Ödsmål var det första målet för oss denna dag, den 8 September. Bryum alpinum glänste i klippskrevorna och på en äng nära stranden fanns Tortula ruralis och Bryum inclinatum. Sydost sidan av Galterön är en brant, som döljer sig bakom en tät trädridå. Ljudet av porlande, droppande vatten drog till sig oss som flugor. Väl inne i det halv-dunkel som råder bakom ridåm kunde vi konstatera att detta ej var någon bra plats för mossor. En liten ensam tuva Cynodontium bruntonii var vad som fanns på den annars kala bergväggen. På en mer exponerad plats fanns det rikligt av Asplenium ruta-muraria. En allé är markerad på kartan, vi for dit, men ack, det var en allé av björk. Raskt fortsatte vi till Ödsmåls kyrka, men ack även den kantades av björk. På kartan såg en brant norr om Bråten lockande ut och här reste sig granskogen hög och vacker. Vi tog matpaus i dikeskanten mitt bland en frodig matta av välmående mossor. Bland dem kan nämnas Nardia scalaris, Scapania nemorea, Polytrichum formosum mfl. En mycket mossig granskog var det vi lämnade bakom oss när vi for mot grusgropen vid Järnblästen. Här möttes vi av ett magnifikt färgspel. Den vackert röda Bryum pallens växte i enorma mängder, blandat med den lika rikligt representerade Blasia pusilla. På små öar i detta moss-hav trängdes Pohlia bulbifera med P. proligera och Barbula unguiculata. Den 4 och sista lokal för dagen blev stigen från grusgropen mot Holmevatten. Sjön är omgärdad av myrmarker. Den regniga hösten har gjort så att vattenståndet var mycket högt och våra vitmossor stod under vatten. DELTAGARE var Sven F, Sven B, Eva-stina B, Peter & Anders S.

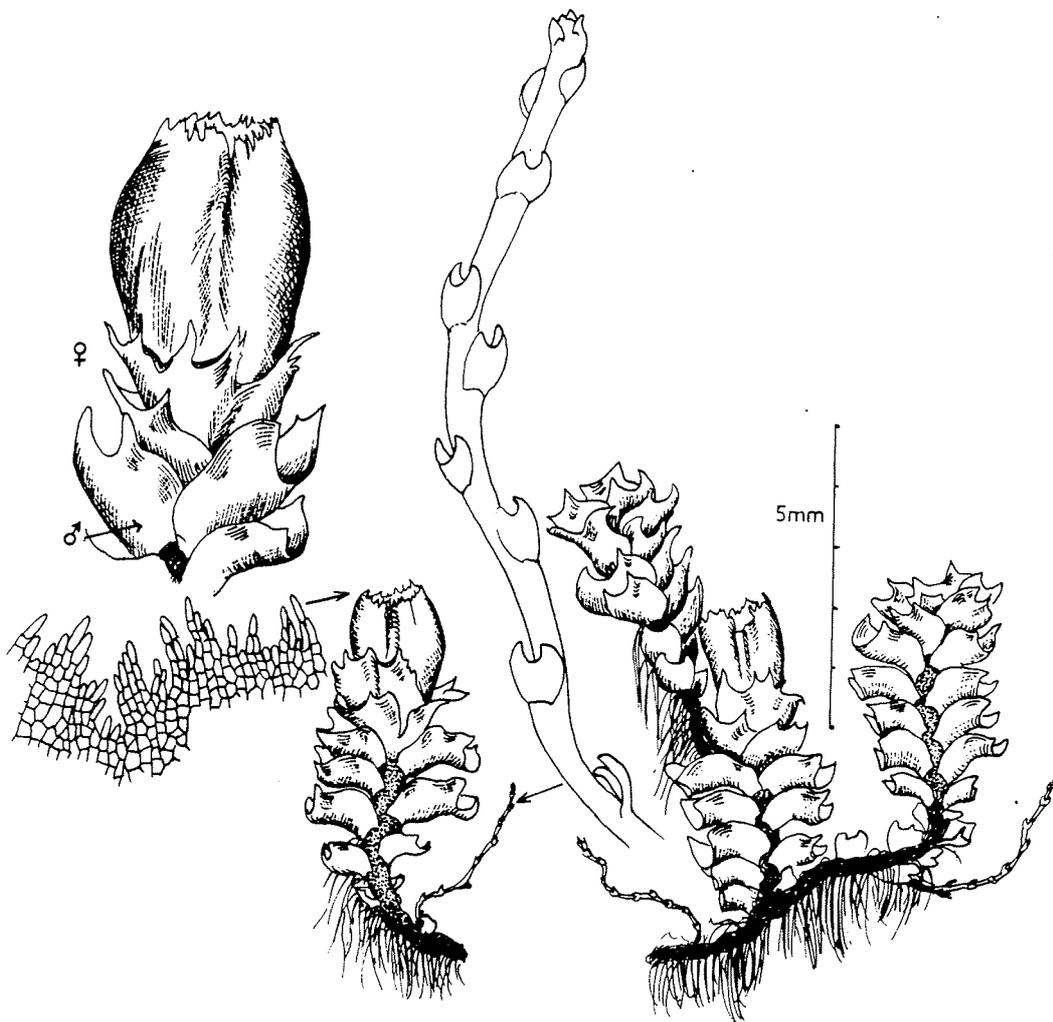
Regnet öser ner, som det gjort sedan länge och väder rapporterna lovar lågtryck som rullar in från sydväst, dag efter dag. Jag kommer ihåg de senaste MV exkursionerna - solsken. Solsken från en klarblå himmel, vindstilla, päasväder och mossor! Morgonen, exkursionsmorgonen gluttar jag på persiennen och kisar med sömndruckna ögon ut, hopplöst tänker jag regnet strilar ner i dag med, men ljuset, Ljuset biter sig in i ögat på mig. Ljuset kommer från en klarblå himmel. Exkursionsväder - bra väder.

I Bohus har vi bestämt att mötas kl 09.45, på riksväg 45. Anders och jag sitter småpratande om ingenting, då vi hör ett skrapande ljud och Peter C i sin Saab glider förbi. Han smyger in den framför vår bil. Förardörren öppnas och en skevt leende Carlsson kliver ur. Vi tittar på kartan och bestämmer vilken lokal som skall bli dagens första, sen så bär det iväg. Bildäcken väser när de slukar asfallts kilometerar, innan vägen byter skepnad och blir till en grusväg, då ett mer skramlande ljud överväger. Saaben blinkar till höger och saktar farten avsevärt, vi är framme. Efter lite tricksande har vi kommit av vägen och dörrarna öppnas, ut kommer en förhoppnings full samling mossvännar. Pär Johansson skyntar till i mängden innan han försvinner in i skogsdunklet, och går sedan ej att återfinna. Vi beger oss iväg utan Pär, mot Björnsjöns sydväst-sida vilken består av ett mäktigt stup på kartan. Den väg vi följer visar sig vara en skogsväg. Tyvärr har man huggit ner skogen vid branten men lämnat kvar träd innevid bergväggen. Över ett par stenar i en rasbrant, kryper en vackert formad levermossa. Med köttig, lysande limgonröd stam och välproportionerade blad - Lophozia exsisa. Efter att ha beundrat denna mossa begav vi oss närmare den väldiga branten framför oss. Det visade sig vara en mossig lokal.

Bland arterna kan nämnas Lophozia longidens med sina hornlikt utdragna bladflikar och röda gemmer, de tre Cynodontiumarna C strumiferum, C tenellum, C polycarpum och ej att glömma Zygodon virridisum var. rupestris. Den växte på ett rikare parti av bergväggen. Polytrichum alpinum glädde oss ett flertal gånger då den satt lite här och var längs med berget. Vid ett övergivet gryt växte Grimmia torquata i en spricka. När vi var nöjda med denna lokal gick vi tillbaka till bilarna och vem sitter där om inte Pär, något äldre men vid full vigör.

Peter C, Pär J, Sven B, Eva Stina, Nisse, Anders och jag Peter S samlade 30 levermossor och 90 bladmossor i ruta +4h.

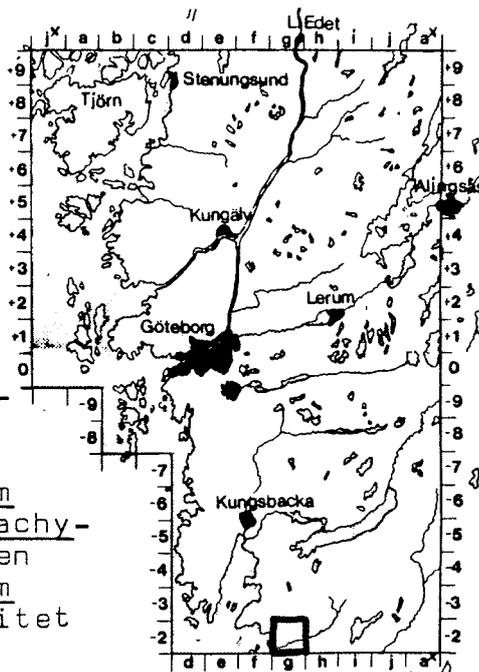
Lophozia excisa (Dicks.) Dum.

ur Landwehr - Atlas Ned. Levermossen

MVs 5:te höstexkursion FRILLESÅS - LANDA 20 okt -85. Ruta -2g.

Denna dag var det trakten kring Landa och Frillesås i mellersta Halland, som fick besök av mossvännerna. Första lokalen låg i Löftaåns dalgång nära det gamla Frillesås, vid gården Haga, strax S om kung Frilles grav. Det var ett skogsbryn med ekblandskog och några nordvända småbranter. Bl a hittades Bartramia pomiformis, B halleriana och Amphidium mougeotti i klippskrevorna samt rikligt med Heterocladium heteropterum på lodytorerna. Fläckvis något rikare markförhållanden indikerades av ask (bl a bevuxen av Antitrichia) samt blåsippor, men i mosshänseende följde inget anmärkningsvärt.

Ett besök vid å-brinken gav Schistidium rivulare, Racomitrium aciculare och Brachythecium plumosum på en berghäll, och den levermoss-lik Homalia samt Eurhynchium swartzii och E stokesii på lerjorden litet högre upp.

På väg mot nästa lokal stannade vi till helt kort vid en stubbåker strax utanför nya Frillesås samhälle. Anthoceros agrestis fanns här i stora mängder, liksom Riccia sorocarpa och Pottia truncata. Efter åkersessionen for vi några km NO, till Fringhults mosse, där vi intog fält-lunch under det att vi pratade Sphagnumkaraktärer och studerade Harrys fotografiska plancher på de olika gruppernas stamblad.

Nedkomna i sumpskogen kring kärret konstaterades en riklig förekomst av Climacium dendroides, samt Fissidens adianthoides och F taxifolius vid rötter och små upphöjningar; den senare arten föredrog den mer ängsartade delen av sumpskogen, vilken bar tydliga spår av betning. En Dicranum med svagt med tydligt tvärvågiga blad, togs för D bergeri i fält, men en närmare titt i stereoluppen visade 4 tandade lister på nervens baksida - alltså D scoparium. Av vitmossor fann vi Sphagnum subnitens och squarrosum, vilkas förekomst tydde på viss näringsrikedom, samt S fallax, S fimbriatum, S palustre och S rubellum. Sphagnum fallax förvillade oss med sin stora variation i både färg- och formhänseende vid denna lokal, och man kunde mycket väl förstå att ett dyligt artnamn, 'den falska', kunde ges till en mossa med sådana kameleontlika egenskaper.

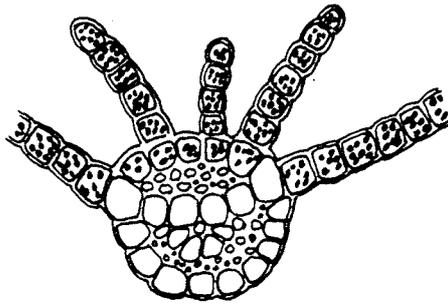
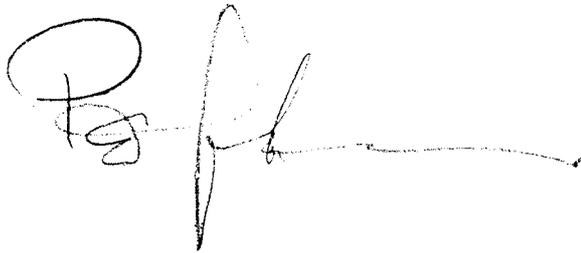

forts.

Den vattensjuka, leriga sluttningen upp mot en skyttepaviljong gav ytterligare 2 Sphagnumarter, S nemoreum samt S auriculatum, den senare avslöjande sin identitet genom inslag av rött på stammen.

En liten grusväg i det halländska hedlandskapet undersöktes slutligen, och vi fann Ditrichum heteromallum och Atrichum tenellum tillsammans med ett bestånd av dvärglin (Radiola linoides), vilken har en utpräglad västlig, suboceanisk utbredning i Sverige. Deltagarna beslutade under hemfärden att genomföra ytterligare en inventerings-exkursion under året, då, till glädje för både mossvänner och bönder, senhöstkylan låtit vänta på sig.

Totala antalet mossor under exkursionen 115, varav 90 blad- och 25 levermossor.

Atrichum tenellum (Röhl.) Bruch et Schimp.
Klein rimpelmos

EXKURSIONSPROGRAM

för

MOSSORNAS VÄNNER

våren 1986

- sönd 13 april Kullavik och Lindås bjuder bl a på land-
is-slipade hållar och diabas-dalgångar. Ganska
mycket bebyggelse men även en och annan mossa.
Förhoppningsvis också tjälfritt. Vår ciceron
denna gång är Lars Gustafsson, som tar emot
anmälningar på tel 0303-136 84. Ruta -7d.
- sönd 27 april Hällesåker, NO om Lindome, inventeras av ivriga
artjägare. Månen den traktorspridda Trematodon
ambiguus kan hittas i något hjulspår. Ring
Pär för anmälning på 031-12 94 83. Ruta -8g.
- sönd 4 maj Landskapet mellan Skepplanda och Lödöse
finkammas idag. Beledsagare för de bilburna
inventeringstrupperna är Harry, tel 0303-926 35.
Ruta +7h.
- lö-sö 17-18 maj (alt. 24-25 maj) LÅNGEXKURSION, vars mål vid
skrivandes datum (dec 85) ännu ej är bestämt,
men på förslag är Oslo-trakten, där våra norska
vänner är beredda att visa klassiska och art-
rika lokaler, och ge oss tillfälle att trampa
i Ryans och Hagens fotspår. Mer om detta i
mars-numret av MVs tidning.
- sönd 1 juni eventuellt: Solberga och Aröd besöks denna dag av
mossvännerna, och även förhoppningsvis någon
fin strandlokal där det finns utsikter att
hitta små mossor, som t ex Astomum crispum,
Bryum bicolor och Kurzia trichoclados.
Peter Sögård kontaktman 0303-14 336. Ruta +6c.
- Anmäl dig, det underlättar för den som organiserar.

ALLA VÄLKOMNA